

PÄIJÄT-HÄMEEN LIITTO

Valtiovarainministeriö

LAUSUNTO METROPOLIHALLINTOLAKIA VALMISTELEVAN TÖRYHMÄN VÄLIRAPORTISTA

Päijät-Hämeen maakuntahallitus antaa valtiovarainministeriölle seuraavan sisällöllisen lausunnon:

Päijät-Hämeen liitto pitää tärkeänä, että kunnallishallinto uudistuu ja kunnat säilyttävät uudistusten jälkeenkin keskeisen asemansa hyvinvointiyhteiskunnan perustana, demokraattisen toimintatavan ja paikallisen elinvoimaisuuden kantavana voimana. Jotta edellä mainitut tavoitteet täyttyvät, edellyttää se vahvan kuntaperustaisen järjestelmän säilyttämistä vahvoine kuntineen ja toimivine yhteistyöorganisaatioineen.

Päijät-Hämeen maakuntahallitus on 13.5.2013 metropolialueen esiselvityksestä antamassaan lausunnossa todennut, että erityisesti metropolialueen maankäytön-, asumisen- ja liikenteen suunnittelutehtävissä tarvitaan yhteisiä päätöksentekorakenteita. Metropolialueen elinkeinopoliittiset linjaukset vaikuttavat myös lähimaakuntiin, joten hallintoratkaisujen pitää tukea asumis- ja elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia järkevillä logistisilla suunnilla. Lausunnossa todettiin myös, että metropolialueen kuntien näkemysten huomioon ottaminen on ensiarvoista toteuttamistapaa suunniteltaessa.

Väliraportissa esitetyt vaihtoehtoiset toteuttamistavat metropolihallinnoksi

Päijät-Hämeen liitto toteaa, että esitetyistä vaihtoehtoisista toteuttamistavoista Laajan mallin toteutustapa olisi metropolihallinnon perustamiseksi tarkoituksenmukaisempi. Keskustajaamaperusteella muodostettu kymmenen kunnan hallinnollinen kokonaisuus olisi toiminnallisesti eheä. Strategiset ja operatiiviset tehtävät tukevat toisiaan ja niiden kytkeminen tiiviisti taloudelliseen ja toiminnalliseen ohjaukseen edellyttää päätöksenteolta vahvaa itsenäistä ja riippumatonta toimivaltaa. Tähän Perustuslain 121 §:n 4 momentin itsehallinnollinen järjestelmä antaa mahdollisuuden.

Molempia malleja koskevat ehdotukset sekä vaihtoehtoisten mallien tarkempi arviointi

Esitetyt metropolihallinnon tehtävät

Metropolihallinnolle tulee ohjata todellista toimivaltaa riittävän laajan tehtäväkentän myötä. Rajapinta kuntien tehtävien ja metropolihallinnon tehtävien välillä on oltava selkeä päällekkäisyyksien ja ristiriitojen välttämiseksi.

Esitetyt vaihtoehdot vaalien järjestämiseksi ja asukkaiden osallistumisen turvaaminen

Metropolihallinnon päätöksenteon järjestämisessä on tärkeää, että mukana olevien kuntien mielipiteet tulevat edustajien välityksellä riittävässä määrin huomioituiksi. Metropolivaltuuston vaalijärjestelmässä sekä vaihtoehto 1: Metropolialue yhtenä vaalipiirinä + kuntakiintiöt käytössä sekä Vaihtoehto 2: Kussakin kunnassa omat metropolivaalit, takaavat sen, että jokaisesta kunnasta tulee valtuustoon oma edustaja.

Muut kaksi esitettyä vaihtoehtoa ovat vaikeaselkoisia ja keinotekoisia, joten niiden valmistelua ei tule jatkaa.

Oman haasteensa asukkaiden osallistumiseen tuo se, miten houkuttelevaksi metropolihallinto tehdään asukkaiden suuntaan. Miten kiinnostus metropolihallinnon asioihin ja toimintaan saadaan heräämään asukkaissa niin, että äänestysaktiivisuus on korkea. Osaltaan tähän vaikuttaa toimivaksi ja hyväksi ymmärretty vaalijärjestelmä.

Esitetyt vaihtoehdot aluerajaukseksi

Työryhmän esityksessä on kaksi vaihtoehtoista aluerajausta, jotka ovat sidoksissa tehtäviin ja toimivaltaan. Laajan tehtäväkokonaisuuden aluerajauksena on kymmenen nk. ydinalueen kunnat, jotka määräytyvät kuntarakennelain Helsingin metropolialuetta koskevan keskustaajamastatuksen perusteella. Vähimmäistehtävät – mallin aluerajauksena on ydinalueen kuntien lisäksi kuusi muuta kuntarakennelain mukaista taajama- ja työssäkäyntialueen perusteella määräytyvää kuntaa.

Toiminnallisesta näkökulmasta ns. Laaja malli, pienemmällä kuntajoukolla, laajemmalla tehtäväkokonaisuudella ja toimivallalla vaikuttaisi selvityksen perusteella tarkoituksenmukaisemmalta ja toimivammalta aluerajaukselta metropolihallintoalueeksi.

Esitetyt vaihtoehdot rahoituksen järjestämiseksi

Metropolihallinnon rahoitus tulee järjestää siten, että kuntalaisten kokonaisveroaste ei nouse tarpeettomasti. Erityisesti Laajan mallin valinta saattaa johtaa verorasituksen nousuun, mikäli taloudenhoitoa ei kyetä alusta pitäen ohjaamaan realistisesti.

Esitettyjen vaihtoehtojen mallien alueelliset vaikutukset

Metropolihallinnon myötä alueelle olisi mahdollista synnyttää yhteinen näkemys alueen tulevaisuudesta, kehittämislinjauksista ja ohjausjärjestelmästä sekä osoittaa rahoitusta tehtävien vaatimille osakokonaisuuksille.

Aluerajauksen valinnasta riippuu, miten metropolihallinto tulee vaikuttamaan hallintoalueen ulkopuolisiin kuntiin ja lähialueisiin. Metropolikaavan, maakuntakaavan ja rajoittuvien alueiden maakuntakaavojen rajapintojen tarkastelu muodostuu tulevaisuudessa erityisen tärkeäksi kysymykseksi. Toisaalta tilanne suo mahdollisuuden uudenlaisiin yhteistyötapoihin.

Riippuen siitä minkälainen hallintomalli metropolihallinnolle valitaan, voi vaarana olla uuden, jopa raskaankin yhteistyöorganisaation synnyttäminen. Tällöin tavoite suunnittelu- ja kehittämispotentiaalin yhtenäistämisestä ja resurssien oikeasta kohdentamisesta vesittyisi liian raskaan hallinnon alle. Hallintokustannusten liiallista syntymistä tulee seurata erityisen tarkasti. Tämä edellyttää vahvaa omistaja-ohjausta.

Mikäli metropolikaavan vahvistusmenettely on nykyisen lainsäädännön mukainen, kuten ehdotuksessa esitetään, tulee ministeriöt ja aluehallintoviranomaiset kytkeä nykyistä aiemmin mukaan kaavan valmisteluun. Tällä vähennettäisiin ja nopeutettaisiin vahvistusmenettelyyn väistämättä liittyviä valitusmenettelyjä. Tältä osin metropolisopimuksen ja metropolikaavamääräysten tehtävajaon selvittäminen tuo yksityiskohtaisempaa lisätietoa.

Raportissa todetaan, että "Metropolikaava korvaisi alueellaan maakuntakaavan ja kokonaisyleiskaavan ja se tulisi sovittaa yhteen hallinnon alueen ulkopuolella olevaan maakuntakaavaan". Miten tämä yhteensovittaminen käytännössä tehtäisiin? Jos metropolikaavalla on maakuntakaavaa voimakkaampi ohjausvaikutus esimerkiksi asumisen sijoittumisessa, aiheuttaako metropolihallintoalueen reunakuntien ja naapurikuntien väliset erot kaavoitusmahdollisuuksissa epäterveen kilpailuasetelman tai muita ongelmia?

Metropolihallinnon tehtäväksi on esitetty Uudenmaan liiton tehtävät. Jos metropolihallinnon aluerajaus ei ole yhtenevä Uudenmaan liiton alueen kanssa, tulee ulkopuolelle jäävien kuntien osalta selvittää, miten ja mikä organisaatio hoitaa niiden osalta maakuntaliitolle määrätyt lakisääteiset tehtävät (aluekehitys, edunvalvonta, rakennerahastot). Maakuntaliiton tehtävien sisällyttäminen metropolihallintoon edellyttää merkittäviä muutoksia nykyisessä lainsäädännössä.

HSL:n ja HSY:n tehtävien integroiminen metropolihallinnon tehtäviin tuo suunniteltuun ja viranomaistehtävien hoitoon yhdenmukaisuutta ja mahdollistaa tehokkaammin pitkän tähtäimen suunnittelun sekä suunnitelmien arvioimisen koko metropolialueen maankäytön, asumisen ja liikenteen tarpeet huomioiden. Maakuntakaavoitusta ja maakunnallista liikennejärjestelmäsuunnittelua tarkempitasoinen ylikunnallinen suunnittelu on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen.

Metropolihallinto antaa huomattavia mahdollisuuksia pääkaupunkiseudun asuntopolitiikan toteuttamiseen kuntien laajana yhteistyönä. MAL:een, kilpailukykyyn ja segregaatioon liittyviä erilliskysymyksiä tulee yhteen sovittaa metropolialueeseen rajoittuvien maakuntien kanssa. Päijät-Hämeen maakunta ja etenkin sen eteläiset osat voivat tukea metropolialueen kehittämistavoitteita tarjoamalla hyviä vaihtoehtoja logistisesti erinomaisella etäisyydellä metropolialueen ytimeistä.

Esitetyt metropolihallinnon hallinnon ja päätöksenteon järjestämisen vaihtoehdot

Hallituksen linjausten mukainen metropolihallinto voidaan työryhmän esityksen mukaan oikeudellisesti toteuttaa sekä kuntaa suuremmalla itsehallintoalueella (PL 121§ 4 mom) että pakkokuntayhtymänä.

Kuntayhtymämallin perusongelma on, että yhtymä vastaa palveluista ja rahoituksesta vastaa peruskunta. Palveluiden järjestämisen toimivalta ja rahoitusvastuu tulee olla yhdellä ja samalla taholla. Perustuslain mukainen itsehallintojärjestelmä sopisi paremmin laajojen ylikunnallisten ja merkittävien tehtävien hoitamiseen itsenäisen toimivallan ja itsenäisemmän rahoitusmahdollisuuden puitteissa.

Metropolihallinnosta ja sen tehtävistä säädettäisiin metropolihallintolaissa ja tehtäväkohtaisissa erityislaeissa. Selvityksessä esitetyt tehtävien siirrot ja niiden vaikutukset muuttavat merkittävästi nykyisten organisaatioiden toimintakenttää. Lakisääteisinä hoidettavien tehtävien siirtäminen merkitsee laajaa lainsäädäntövalmistelua ja -muutosta useissa laeissa. Näihin lainsäädäntömuutoksiin tulee ajoissa varautua.

Hallinnon ja päätöksenteon järjestämisen vaihtoehtojen esitys väliraportissa on hyvä ja jatkovalmisteluun on esitetty oikeansuuntaisia kokonaisuuksia.

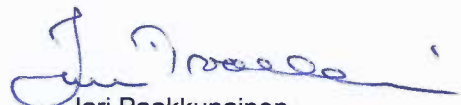
Jos metropolihallinnon avulla saadaan purettua yhteistyörakenteita ja muodostettua näistä tehokas, itsenäinen, asiantunteva ja kansainvälisesti kilpailukykyinen metropolitoimija, voidaan uudistusta pitää onnistuneena. Arvioita tehtäessä tulee muistaa, että suurissa muutoksissa tulokset näkyvät vasta vuosien, jopa vuosikymmenten jälkeen.

Lahdessa 17. päivänä kesäkuuta 2014

PÄIJÄT-HÄMEEN LIITTO

Jari Parkkonen
maakuntajohtaja

Jari Paakkunainen
hallintojohtaja